

Crimele comunismului nu reprezintă o metaforă

În deceniul trecut de la înființare, la finalul lui 2005, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului, devenit, prin comasarea ulterioară, și al Memoriei Exilului Românesc (IICCMER), a reușit performanța, mai rară pentru o instituție guvernamentală, aflată nemijlocit în coordonarea Prim-ministrului, să trezească și să mențină interesul opiniei publice privind trecutul recent totalitar.

Noi accente în activitatea IICCMER

De aproape trei ani, IICCMER înțelege să își respecte obligațiile legale, dar nu mai puțin și pe cele care derivă din așteptările legitime ale societății în ansamblu, prin câteva noi accente în câmpurile de activitate.

PRIMUL: investigațiile au fost mai numeroase și, în plus, rezultatul lor urmează să fie valorificat printr-o bancă națională de date genetice ale victimelor terorismului de stat. Concret, Institutul a lansat apelul la colectarea de probe biologice pentru identificarea fără dubii a celor pe care i-a exhumat. Deja sunt în lucru analize ADN la Institutele de Medicină Legală din București și Iași. Ultima conferință internațională anuală a IICCMER, în octombrie 2016, a fost dedicată schimbului de experiențe și bune practici la nivel european, fiind reconfirmată importanța completării cunoașterii istorice, având la bază studiul documentelor, prin acțiuni de arheologie nemijlocită, cadavrele celor care

au murit sub opresiunea comunistă reprezentând, la rândul lor, tot atâtea „documente”, adică dovezi ale naturii

ilegitime și criminale a regimului. Cu alte cuvinte, crimele comunismului nu reprezintă o metaforă.

AL DOILEA: analiza regimului comunist din perspectiva șanselor unei minime justiții reparatorii. Ultimii ani au fost marcați de aruncarea pe piață a unei fantomatice liste de 35 de potențiali torționari. Din păcate, criteriile care au guvernat această selecție s-au dovedit mai mult decât discutabile, dovadă numărul relativ mic de sesizări penale și acela nesemnificativ de procese. Doar două: unul terminat cu o condamnare definitivă (cauza Vișinescu) și altul aflat încă pe rol (cauza Ficior). Sigur, asemenea figuri nu sunt de ignorat, contribuția lor reală la exterminarea sistematică a elitei anticomuniste neputând rămâne fără un răspuns din partea statului de drept actual. Grav este altceva: prin această „listă a celor 35” s-a deturnat atenția de la problema esențială: lanțul decizional care începea cu ordinul de natură politică al comuniștilor, care se continua prin organele aparatului

de justiție al epocii (procurori, anchetatori, judecători), pentru a ajunge în final la șefii de plutoane de execuție și la conducerea închisorilor, lagărelor și coloniilor de muncă. Iată de ce, în ultima vreme, inclusiv printr-o colaborare susținută cu Parchetul General, IICCMER încearcă să lumineze cum un cuvânt se transforma în sentință, în ordin de executare sau în condiții improprie de viață. La urma urmelor, asta ne și interesează: care au fost mecanismele prin care statul a fost deturnat de la menirea lui, devenind cel mai mare dușman al propriilor cetățeni. Lecția democrației poate fi învățată mai bine tocmai prin acest contrast absolut cu statul totalitar.

AL TREILEA DOMENIU: educația și memoria. În ultima vreme, Institutul, continuând proiectele gândite la începuturile sale, a acordat o atenție sporită mijlocirii prin instrumente specifice a cunoașterii despre

perioada comunistă unui public tânăr, mai puțin sau chiar deloc empatic. Astfel, numărul evenimentelor dedicate tinerilor, dar nu numai, a crescut considerabil. Institutul a continuat să ofere burse de cercetare, selecția fiind pe măsură. Astora se adaugă facilitarea luării la cunoștință a istoriei comunismului prin noi baze de date și pagini web organizate de IICCMER: de la începutul unei sinteze bibliografice a ceea ce s-a scris/tradus în românește despre comunism la digitalizarea datelor despre foștii deținuți politici și de la o fototecă aflată în plină restructurare la subvenționarea publicațiilor pe această temă. Legat de acest ultim aspect, în ultimii aproape trei ani au fost publicate cu sprijinul IICCMER peste 30 de volume. Cât privește mandatul memorial, am spus de la început, când am venit, că am două obiective: depolitizarea Institutului și realizarea unui Muzeu al (Crimelor) Comunismului în România. Realizarea acestuia nu este ușoară, iar asta are mai multe explicații: de la necesitatea unui consens istoriografic la identificarea soluțiilor administrative. Cadrul legal există deja și poate fi găsit în recenta Hotărâre de Guvern care completează și precizează competențele în materie muzeală și memorială ale Institutului. Până să găsim pereții, am realizat ceea ce ar putea fi miezul unui posibil muzeu prin organizarea, în colaborare cu Fundația „Konrad Adenauer”, cel mai

Pitești: Școala de Vară

important partener extern al nostru, a expoziției „Comunismul în România”, vernisată anul trecut și cuprinzând 100 de panouri care sintetizează aproape jumătate de secol. Ea poate fi văzută la Biblioteca Națională, dar și prin intermediul unui *e-book* editat în parteneriat cu Editura Humanitas.

AL PATRULEA: memoria exilului românesc. Ei bine, acesta este unul dintre cele mai ignorate capitole de istorie recentă. Exilul este văzut de unii doar drept o fugă, o scăpare geografică de sub urgia unui regim nemilos. Nu este chiar așa. Ar fi suficient să ne gândim doar la exilul Regelui Mihai sau al generalului Rădescu, ultimul premier democrat al României precomuniste și fondatorul de facto al exilului românesc

organizat politic. Fără vocile exilului, de la început și până în ultimele zile ale lui decembrie 1989, soarta celor de acasă ar fi fost, fără dubii, mult mai cruntă. De la situația luptătorilor anticomuniști politici, de la cazurile punctuale ale unor dizidenți precum Paul Goma sau Doina Cornea la demolarea bisericilor, de la demascarea încălcărilor drepturilor omului la operațiunea de sistematizare a satelor – exilul, mai ales prin intermediul postului de radio Europa Liberă, dar nu numai, a întreținut atenția lumii occidentale asupra realităților din una dintre cele mai ermetice izolate țări ale blocului comunist. Pe scurt, datorăm exilului anticomunist enorm de mult. Este și motivul pentru care am început

acțiunea de recuperare a unor fonduri arhivistice, ultimele aduse în țară fiind arhiva personală a ultimului director de anvergură de la Europa Liberă, Nicolae Stroescu-Stănișoară, și arhiva scanată a Asociației „Opération Villages Roumains”. La acestea se adaugă munca depusă de Institut, la fața locului, de organizare a arhivei Ion Rațiu de la Londra.

Gânduri de viitor

Acum, evident că mai avem de lucru. Legat de investigații și de sesizările sau plângerile penale, ne dorim să aducem în atenția justiției române aspecte ignorate sau prea puțin studiate până acum: frontieriști, crimele din căminele de copii, abuzurile datorate politicii pronataliste violente, folosirea

psihiatriei în eliminarea adversarilor regimului, cenzura sistematică și, cu voia dumneavoastră, orientarea atenției nu doar asupra colaboratorilor Securității, de voie sau de nevoie, ci în egală măsură asupra celor care făceau Securitatea posibilă, care au fost în fapt stâlpii regimului totalitar alături de alte categorii amnistiate tacit precum membrii Comitetului Central sau ai Guvernului. Toate aceste dosare nu sunt născute din dorința de a vâna, oricum tardiv în multe cazuri, vrăjitoare, ci pentru a ilustra faptul că actul de justiție nu are limite în timp. La invitația IICMER, a fost la București în toamna anului trecut Jens Rommel, procurorul-șef care se ocupă de criminalii naziști. Iată: la mai bine de șapte decenii de la

Europa Războiului Rece:
Virgil Tănase în greva foamei

terminarea războiului, justiția germană nu a clasat problema vinovăției pentru crimele național-socialismului!

La nivel educațional, îmi mențin părerea că în școala de astăzi se vorbește nepermis de puțin despre perioada comunistă, informațiile despre aceasta fiind de găsit doar în câteva manuale alternative

de istorie. Institutul își propune reeditarea și aducerea la zi a propriului manual destinat liceenilor, adăugând unul dedicat școlărilor, dar și unul având drept țintă publicul universitar. În acest sens, am colectat în ultima vreme experiența altor țări, în primul rând a Germaniei, pentru a vedea care sunt mijloacele

pedagogice adecvate. Exper-tiza acumulată o dorim re-flectată și în viitorul Muzeu al (Crimelor) Comunismului în România. Un exemplu despre cum funcționează cultura memoriei ar putea să îl ofere inclusiv viitorul memorial de la fosta închisoare din Râm-nicu Sărat, aflată în admi-nistrarea IICMER, a cărei

renovare și adaptare în sco-puri educaționale sper să înceapă cât de repede.

Una pesta alta, prețul li-berității noastre de azi este extrem de mare, motiv să nu ne lăsăm amăgiți că avem un bun câștigat pentru totdeau-na. Cine ar fi gândit că ge-nerația care a făcut România Mare, în 1918, a modernizat

țara, aducând-o la rangul de economie europeană, va sfârși la Jilava, Aiud, Sighet, Gherla sau Pitești? Sunt con-vins că istoria nu se repetă, dar păcatele oamenilor sunt constante, iar pentru asta avem nenumărate și înfrico-șător de actuale exemple.

Radu PREDA